

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
Stockholm
Dnr Ku2024/00602

Stockholm 2024-09-13

Remissyttrande över betänkandet *Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider* (SOU 2024:34)

Inledning

Konstnärnsnämnden har fått betänkandet *Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider* (SOU 2024:34) på remiss och lämnar härmed sitt yttrande.

Konstnärnsnämnden har i huvudsak ett främjande uppdrag. Vi ska, med de ekonomiska och informativa styrmedel som tilldelats oss, stödja konstnärer så att de kan vara yrkesverksamma och utvecklas som konstnärer. Det innebär i praktiken att vi fördelar stipendier och bidrag, främjar konstnärers tillgång till en internationell arena samt bygger kunskap, samverkar och informerar om konstnärers ekonomiska och sociala villkor. I remissyttrandet uttalar vi oss främst om de förslag som har bäring på Konstnärnsnämndens verksamhetsområde.¹

På filmområdet fördelar myndigheten stipendier och bidrag till enskilda filmkonstnärer. Ett särskilt anslag avser stöd för produktion av kortfilm, dokumentär och animation.

Public service roll och kulturuppdragets betydelse för yrkesverksamma konstnärer

Konstnärnsnämnden menar att i alla delar i public service kulturuppdrag, inklusive speglingsuppdraget, råder ett ömsesidigt förhållande mellan å ena sidan företagens arbete att uppfylla sitt uppdrag och de yrkesverksamma konstnärernas villkor. Yrkesverksamma konstnärers kompetens och arbete är avgörande för ett mångfacetterat och konstnärligt kvalitativt innehåll inom public service hela programverksamhet. Det gäller inte bara för produktion av film och drama utan även för andra typer av innehåll i olika program, såsom musik, grafisk form med mera. Yrkesverksamma konstnärer anlitas både av public service-företagen direkt och av produktionsbolag som levererar program till dem. De offentligt finansierade public service-företagen har därmed också en vital roll i de kulturella och kreativa branscherna (KKB).²

Public services kulturjournalistik är viktig för såväl konstnärer som för tittare och lyssnare. Den bidrar till att stärka allmänhetens deltagande i och kunskap om kultur och konstnärlig verksamhet. En fortsatt kvalitativ kulturjournalistik av public service blir alltmer viktig då kommersiella medier krymper sin kulturbevakning.

¹ Förordning (2007:1199) med instruktion för Konstnärnsnämnden.

² <https://omoss.svt.se/arkiv/bloggarkiv/2024-02-08-svt-har-en-betydande-positiv-ekonomisk-paverkan-pa-svensk-ekonomi-och-svenska-kreativa-sektorer.html>

Konstnärnsämndens yttrande i korthet

Konstnärnsämndens yttrande omfattar de delar av betänkandet som har direkt bäring på yrkesverksamma konstnärers sociala och ekonomiska villkor.

Konstnärnsämnden tillstyrker kommitténs förslag om

- ett brett formulerat innehållsuppdrag för public service-företagen,
- att public service-företagen ska bidra till att stärka en livskraftig, produktionsmarknad. Konstnärnsämnden betonar vikten av att formuleringen från nuvarande sändningstillstånd att "generella avtal och god arbetsmiljö upprätthålls *i alla led av produktionen*" (vår kursivering) kvarstår även för kommande tillståndperiod
- att SVT även fortsättningsvis ska bidra till utveckling av svensk film,
- att public service är till för befolkningen i hela landet och att det så kallade speglingsuppdraget därför ska kvarstå.

Med tanke på att sändningstillståndet föreslås löpa under åtta år är Konstnärnsämnden tveksam till att public service-företagen kommer kunna möta de ökade kostnaderna i samhället och för produktioner. Public service-företagen måste med säkerhet kunna följa ingångna kollektivavtal och erbjuda skäliga arvode- och upphovsersättnings ersättningar för frilansande konstnärer.

Offentligt finansierade uppdragsgivare har en särskild roll att spela i utvecklingen av KKB. Konstnärnsämnden menar att public service-bolagen genom sitt kulturuppdrag bör ta särskild hänsyn till och främja yrkesverksamma konstnärers villkor i produktioner, oavsett om de sker i egen regi eller om andra bolag levererar, och på så sätt bidra till en långsiktig hållbar utveckling av KKB. Ett sådant åtagande skulle vara i linje med EU:s rekommendationer för utvecklingen av KKB.³

4 Public service-företagens unika roll och betydelse för samhället och publiken

4.1 Public service roll i samhället

4.1.4 Public service påverkan på mediemarknaden och 4.2.1 En digitaliserad mediemarknad i global konkurrens

I sitt betänkande skriver kommittén att public service påverkar mediemarknaden samtidigt som det är digitaliseringen och globaliseringen som är de starkaste påverkansfaktorerna.

Konstnärnsämnden vill poängtera att detta även gäller för produktionsmarknaden. I vår rapport om digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor redogör vi för hur globalisering, teknisk och digital utveckling påverkat konstnärers villkor.⁴

I rapporten rekommenderar Konstnärnsämnden att offentligt finansierade verksamheter bör agera föredömligt i att värna konstnärers villkor och rättigheter, och därmed motverka de försämringar som digitaliseringen och globaliseringen många gånger inneburit för konstnärer.

³ <https://www.konstnarsnamnden.se/om-konstnarsnamnden/publikationer/yrkesstatus-och-arbetsvillkor-for-konstnarer-och-kulturellt-och-kreativt-yrkesverksamma-svensk-oversattning-av-omc-rapport/>

⁴ <https://www.konstnarsnamnden.se/om-konstnarsnamnden/publikationer/digitaliseringens-konsekvenser-for-konstnarers-villkor/>

Konstnärnsnämnden menar att public service-företagen, genom sin offentliga finansiering och sin unika ställning på media- och produktionsmarknaderna, är en sådan aktör som bör agera i linje med denna rekommendation.

4.2 En mediemarknad i förändring

4.2.2 Marknaden för rörlig bild

Konstnärnsnämnden delar kommitténs bedömning att uppdraget att stärka en livskraftig produktionsmarknad är än mer centralt i och med de ökade kostnaderna för produktion av drama och film.

Konstnärnsnämnden menar att uppdraget även bör inkludera att värna de yrkesverksamma konstnärernas villkor på produktionsmarknaden, såväl i de egna produktionerna som för de som samproduceras. För produktioner som köps in måste ersättningarna vara på en nivå så att produktionsbolagen kan följa relevanta kollektivavtal och arvodesnivåer samt betala skäliga upphovsrättsliga ersättningar i enlighet med gällande regler, som bland annat DSM-direktivet, till upphovspersoner och utövare.

Public service-företagen bör även säkerställa att de ökade kostnaderna för produktion och rättigheter inte leder till lägre arvoden och upphovsrättsersättningar till yrkesverksamma konstnärer. Att inte värna arvodes- och ersättningsnivåer riskerar att urholka den del av produktionsmarknaden som står för skapandet som blir till innehåll i public service programverksamhet. Det kommer även leda till negativa konsekvenser för utvecklingen av KKB.

5 En lag om public service och teknikneutrala villkor för innehållet

5.3 Övervägande och förslag

Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget om en lag om public service men betonar att public service oberoende, baserat på publicistisk frihet måste garanteras. Ett säkrat publicistiskt oberoende överensstämmer även med den konstnärliga friheten som är avgörande för de nationella kulturpolitiska målen.

6 Granskningen av programverksamheten

6.5 Överväganden och förslag

6.5.1 Ökade möjligheter till granskning av innehåll

Konstnärnsnämnden anser att förslaget om att granskningen av programverksamheten ska utökas och att den ska kunna genomföras av forskare på politikens uppdrag behöver utredas mer.

8 Hur public service innehållsuppdrag ska utformas

8.4 Överväganden och förslag

8.4.1 Ett teknikneutralt innehållsuppdrag

Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget om ett teknikneutralt innehållsuppdrag. Samtidigt vill Konstnärnsnämnden betona vikten av att skäliga upphovsrättsliga ersättningar beaktas i de olika

former av tillgängliggöranden och spridningar som kan tillkomma. Upphovsrättsliga ersättningar är en central inkomst för en livskraftig produktionsmarknad.

8.4.2 Ett brett formulerat innehållsuppdrag

Konstnärnsnämnden tillstyrker kommitténs förslag om ett brett formulerat innehållsuppdrag. Medelsfördelningen till public service måste därför vara på en sådan nivå att det är möjligt att säkerställa ett brett och kvalitativt innehåll med en bredd av uttryck samtidigt som de yrkesverksamma konstnärernas arvoden och villkor säkras på skäliga nivåer.

Konstnärnsnämnden välkomnar också att skrivningen om public services ansvar för de områden som de kommersiella aktörerna inte täcker kvarstår för kommande tillståndsperiod. Detta är inte minst viktigt i ljuset av de neddragningar som redan sker på den kommersiella media- och produktionsmarknaden och som drabbar yrkesverksamma konstnärers sysselsättning negativt.

8.4.4 Svenska språket och en svensk kontext

Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget att public service fortsatt ska erbjuda ett varierat utbud på svenska språket. Det har direkt bäring på sysselsättningen för de yrkesverksamma konstnärerna i Sverige.

8.4.7 Speglingsuppdraget

Konstnärnsnämnden tillstyrker speglingsuppdraget så att innehållet i public service reflekterar hela landet och alla grupper i befolkningen. Konstnärnsnämnden menar att speglingsuppdraget har direkt bäring på en livskraftig produktionsmarknad i hela landet. Det främjar möjligheten för konstnärer att vara yrkesverksamma runt om i Sverige.

10 Samverkan för att stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet

10.3 Samverkan för att stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet

10.3.3 Överväganden och förslag

Konstnärnsnämnden tillstyrker kommitténs förslag att public service-företagen även för det kommande sändningstillståndet ska bidra till att stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet.

Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget att SVT även fortsättningsvis ska bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion.

Konstnärnsnämnden menar därutöver att de offentligt finansierade public service-företagen särskilt ska värna de yrkesverksamma konstnärernas villkor och förutsättningar. Den svenska film- och produktionsmarknaden är central inom KKB. Public service-företagen har därmed en unik ställning att aktivt verka för en stabil och långsiktig hållbar utveckling av KKB. I EU:s innevarande Work Plan for Culture 2023–2026⁵ prioriteras arbetet med att stärka konstnärers villkor med målet att främja en långsiktig tillväxt i KKB. I Konstnärnsnämndens yttrande över utredningen *Kreativa Sverige*,⁶

⁵ <https://culture.ec.europa.eu/news/council-of-ministers-agrees-on-new-eu-work-plan-for-culture-2023-2026>

⁶ <https://www.konstnarsnamnden.se/om-konstnarsnamnden/publikationer/remissvar-over-betankandet-kreativa-sverige-sou-202244/>

betonar vi behovet av att säkerställa villkoren och förutsättningarna för konstnärer i den skapande kärnan inom KKB. Även regeringen lyfter detta i skrivelsen *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher*.⁷

Konstnärsnämnden välkomnar även att tydlighet och framförhållning ska prägla public service-företagens agerande på produktionsmarknaden. För att stärka förutsättningarna för enskilda konstnärer, inte minst inom kortfilm och dokumentär, är transparens vid förhandlingar avgörande för goda arbetsvillkor och hållbara förutsättningar för upphovspersonerna.

Public service-företagen har en allt viktigare roll för den svenska produktionsmarknaden och Public service-företagen ska bidra till att stärka en livskraftig produktionsmarknad

Konstnärsnämnden instämmer i kommitténs beskrivning att public service-företagen spelar, och bör spela, en allt större roll för den svenska produktionsmarknaden. Inte minst med tanke på att flera kommersiella aktörers besparingar lett till kraftig minskning av svensk dramaproduktion. Neddragningarna har redan resulterat i minskad sysselsättning inom film och drama. Konstnärsnämnden anser att formuleringen i nuvarande sändningstillstånd att "generella avtal och god arbetsmiljö upprätthålls *i alla led* av produktionen" (vår kursivering) ska kvarstå även för kommande tillståndsperiod.

Kommitténs betänkande nämner public service-företagens ansvar för produktionsbolagen på produktionsmarknaden. Konstnärsnämnden vill lyfta att produktionsmarknaden består av allt från stora och medelstora bolag till flertalet små- och mikroföretag. Eftersom förutsättningarna för små företag skiljer sig åt jämfört med stora vad det gäller förhandlingskraft och ekonomisk hållbarhet föreslår Konstnärsnämnden att uppdraget, att bidra till en livskraftig produktionsmarknad, förtydligas med en särskild hänsyn till förutsättningarna för de små företagen i KKB:s skapande kärnan. Det är avgörande för hållbarheten i KKB-sektorns långsiktiga utveckling.

För att värna innehållsuppdragets bredd och kvalitetsnivå bör public service-företagen genom sin unika ställning på den svenska produktionsmarknaden även ta särskild hänsyn till yrkesverksamma konstnärers förutsättningar att utveckla sina konstnärskap. Inom ramen för det bör även public service-företagen värna mänskligt skapande och undvika inköp av royaltyfritt material.

Vi instämmer i kommitténs beskrivning att public service-företagens kulturuppdrag bidrar till sysselsättning för yrkesverksamma konstnärer, kreatörer och kulturarbetare. Konstnärsnämnden menar att de offentligt finansierade public service-företagen bör agera på ett sådant sätt så att förutsättningarna för yrkesverksamma konstnärer värnas och stärks.

Behovet av långsiktighet och framförhållning

Konstnärsnämnden välkomnar kommitténs förslag om public service-företagens ansvar för långsiktighet och framförhållning för produktionsmarknadens aktörer.

Ett fortsatt ansvar för svensk filmproduktion

Konstnärsnämnden tillstyrker förslaget att SVT ska ha ett fortsatt ansvar för produktion av svensk film. Enligt Konstnärsnämnden bör SVT:s fortsatta ansvar för utvecklingen av svensk filmproduktion även innebära ett ansvar för filmen som konstform och därmed värnandet av filmkonstnärers förutsättningar för deras yrkesutövning och konstnärliga utveckling.

⁷ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/04/ny-strategi-for-foretag-i-kulturella-och-kreativa-branscher/>

SVT utgör även ett ovärderligt visningsfönster för inte minst kortfilm och svenska dokumentärer. Denna typ av filmer produceras ofta av upphovspersonen/personerna själva och inte genom ett utomstående produktionsbolag. Inte sällan bidrar de till en hög konstnärlig kvalitet och innovation och en mångfald av uttryck i SVT:s utbud. De kan emellertid ha svårare att hävda sig i förhandlingar och bär ofta en stor del av den ekonomiska risken. Därför menar Konstnärnsnämnden att SVT bör vara särskilt angelägna om att erbjuda dem avtal med skäliga upphovsrättsliga ersättningar och arvoden för att möjliggöra fortsatt utveckling av svensk film.

Frågan om moms-kompensation

Konstnärnsnämnden instämmer i kommitténs slutsats att frågan om moms-kompensation bör ses över och att detta bör ske i samband med den pågående filmpolitiska utredningen.

11 Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget att villkoren om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska göras teknikneutrala.

19 Medelstildelning

Den ekonomiska analysen i kommitténs betänkande är inte tillräckligt detaljerad för att Konstnärnsnämnden ska kunna göra en tydlig bedömning om den föreslagna medelstildelningen är anpassad till public service kulturuppdrag, att bidra till en livskraftig produktionsmarknad och SVT:s ansvar för utveckling av svensk film.

Konstnärnsnämnden vill uttrycka sin oro över att public services ekonomiska utrymme riskerar att krympa under den långa tillståndsperioden. Medelsfördelningen måste vara på en sådan nivå att public service-företagen kan fullfölja sitt uppdrag med bibehållen bredd och kvalitet och samtidigt följa ingångna kollektivavtal och erbjuda skäliga arvodes- och upphovsrättsliga ersättningsnivåer för frilansande konstnärer.

20 Konsekvenser

20.3 Konsekvenser för andra företag

20.3.1 Företag på den svenska mediemarknaden

Särskilt om produktionsbolag

För kommentarer om konsekvenserna för produktionsbolagen hänvisar vi till Konstnärnsnämndens yttrande under 10.3.3.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av myndighetschef och direktör Mika Romanus efter föredragning av utredare Sara Lönnroth. I beredningen har även avdelningschef Magnus Kirchhoff, handläggare Tina Pettersson och utredaren Stefan Ahlenius deltagit.

Myndighetens styrelse har informerats under arbetet med remissen och beretts möjlighet att lämna synpunkter på myndighetens bedömningar

Mika Romanus

Konstnärnämnden
The Swedish Arts Grants Committee

Myndighetschef och direktör

Sara Lönnroth
Utredare